

Kovács Teréz

A FIATALOK SZABAD IDEJE VAJDASÁGBAN

Elméleti meghatározás

Az empirikus szociológiai vizsgálatok egyik gyakori tárgya éppen a szabad idő biztosítása és megfelelő felhasználása körüli problémához kötődik.

Habár a szabadidő csak az iparosítás és városiasodás térhódításával vált általánossá és társadalmi méretűvé, mégis e fogalom egészen az ókori filozófiához vezethető vissza. Arisztotelész beszélt először a ráérő időről. Megkülönböztető jegye, hogy nem irányul anyagi, gazdasági célok elérésére. Vagyis elkülönült a fizikai munka idejétől, s a kor szellemének megfelelően maximális értéket képviselt és csak a szabadon született emberek életében fordulhatott elő.

Ennek a felfogásnak az alapvető megváltozását csak a XVIII. századbeli francia felvilágosodás polgári filozófusainál tapasztalhatjuk. Rájuk, akárcsak e korszak számos más filozófusára jellemző a munkához mint a gazdaság alapvető forrásához való viszony, s ezzel egyidőben a szabadidő jelentősége már csak másodlagos szerephez jut.

Manapság sajátos különbségeket találunk a szabadidőre vonatkozó filozófiai értekezésekben. Ezek az eltérések a munka és a szabadidő kölcsönhatásához (vagy szembeállításához) kötődnek.

Magától értetődik, hogy a szabadidőt csak az emberi létevékenységek teljes kontextusában lehet megmagyarázni. Az emberi létevékenységek egyik pólusán találjuk az élettani szükségleteket, illetve a kielégítésükre fordított időt (amelyen belül az alvás a legjelentősebb). Ez az a tevékenység, amely időtartamát illetően egyénenként a legkevésbé változik.

A hagyományos patriarchális társadalmaknál az időfelosztás dichotomikus, a már említett biológiai szükségletek kielégítése után fennmaradt idő tartalmát illetően egységes, s a mai megítélés szerint leginkább munkaidőnek lehetne nevezni. Az iparosítás és a városiasodás térhódí-

tásával ebből a munka világából (ez alatt hivatalos kereső munkát és egyéb kötelezettségek, elsősorban a háztartási teendők elvégzését kell értenünk) válik ki a szabad idő.

Ennek a szociológiai kategóriának a klasszikus meghatározását Dumazedienél találjuk. Szerinte a szabadidő-tevékenységeken azokat a tevékenységeket értjük, amelynek az egyén kedve szerint és önkéntesen átadja magát, akár erejének felújítása (pihenés, szórakozás), akár továbbképzés (szellemi vagy fizikai) végett. Ez a tevékenység mentesül minden hivatásbeli, családi vagy társadalmi kötelezettségtől. Tehát a szabadidőnek három funkciója van: kikapcsolódás, regenerálódás, fejlődés. Ebben a tevékenységcsoportban érvényesül leginkább az önkéntesség és a szabad választás, noha e tevékenységkomplexum sem mentes teljes mértékben a kényszertől és kötelezettségektől. A könyv és az újságolvasás vagy a televíziónézés is jelenthet bizonyos mértékben presztízskényszert. Azokat az órákat, amelyet az egyén társadalmi és családi szükségleteinek kielégítésére fordít, Dumazedier félszabad időnek nevezte. Leszögezhetjük, hogy ha a tevékenységek megválasztásakor az önkéntesség és a szabad választás kizárólagos, akkor szabadidőről (leisure) vagy szabad időről (free time) beszélünk.

A társadalom gazdasági fejlődésével együtt nő a szabad idő is, úgyszintén univerzálisnak tűnik az a tendencia, hogy a magasabb társadalmi csoportok több szabad idővel rendelkeznek és e csoportok szabadidő-tevékenységének rendszere változatosabb.

Egy empirikus kutatás eredményei

A Vajdasági Kommunista Szövetség Tartományi Bizottságának politikai tanulmányi és marxista képzési központjában a „Vajdaság SZAT művelődés gyakorlata és politikája” elnevezésű kutatási terv keretein belül egy kérdőíves és heti időmérleges szociológiai felmérés készült a fiatalok gazdasági helyzetéről, társadalmi szerepéről, életmódjáról, világnézetéről, műveltségéről. E kutatás azon részét ismertetjük, amely a falusi fiatalok szabadidejével foglalkozik.

A felmérésbe nyolcvan-nyolcvan földműves, illetve szakképzett munkás és kilencven háziasszony került. Deliblát, Erdevik és Nemesmilitics helységek lakosai között folytattuk vizsgálódásunkat. Nemzetiségi összetételük a következő: negyvenhat százalék szerb, huszonhárom százalék magyar, tizenkét százalék szlovák, tizenegy százalék román. A felmérés időpontjában (1978 derekán) a kikérdezettek életkora 20 és 29 év között mozgott.

Az időmérleg adatai azt mutatták, hogy ezeknek a fiataloknak a szabadidejük az összidejük 17–22 százalékát teszi ki. Csoportonként: a földműveseknél 20, a szakképzett munkásoknál 22 és a háziasszonyoknál 17 százalék.

A szakképzett munkásfiatalok a földművesekhez és a háziasszonyok-

hoz viszonyítva nemcsak az átlagosnál hosszabb, hanem egyenletesebb szabadidővel tűnnek ki. A háziasszonyoknál pedig az eltérés még egyszer akkora, mint a szakképzett munkásoknál ($V=68\%$).

Mindemellett nincsen lényeges különbség az említett három csoport fiatal szabadidejének hossza (mennyisége) között. Viszont lényegesnek mondható az az eltérés, amely a három csoport szabadidejének tartalma (minősége) között felfedhető. Az alábbiakban ezekről a különbségekről is szó lesz.

Az egyes szabadidő-tevékenységek elemzésénél fontosnak találtuk közölni az egy vizsgálati személyre eső időtartalmat és a tevékenységekben résztvevők százalékarányát. A tevékenységek időtartalma alapján a következő sorrend állítható fel:

1. tv-nézés,	9. utazás, kirándulás, hobbi,
2. társas élet,	10. udvarlás,
3. pihenés,	11. sport, testnevelés,
4. kocsmá, kávéház,	12. mozi,
5. rádióhallgatás,	13. szervezett műsorok a faluban,
6. tétlenség,	14. kézimunka,
7. újságolvasás,	15. társadalmi-politikai munka,
8. művelődés, olvasás,	16. egyéb.

Ezt a rangsort az egyes tevékenységek fő tevékenységként való előfordulása alapján állították össze és figyelmen kívül hagytuk az egyes tevékenységek melléktevékenységkénti (egy másik aktivitással egyidejű) előfordulását.

TV-nézés

A falusi fiatalok szabadidejük legnagyobb részét a képernyő előtt töltik. Ez a szabadidő-aktivitás a háziasszonyok össz szabadidejének egy harmadát, a szakképzett munkásokénak 27,6, a földművesekének 16,9%-át teszi ki. A megkérdezettek átlagosan heti nyolc és fél órát, plusz nem egész egy órát melléktevékenységként fordítanak erre a célra. Különösen a szakképzett munkások, de a háziasszonyok nagy többsége is, nagyon kedveli ezt az időtöltést. Ha összeadjuk a tv-nézésre fordított időt, akkor ez az említett két csoportnál heti 11 órát, a földműveseknél csak ennek a felét, 5,5 órát tesz ki. Hozzá kell tenni, hogy a kikérdezett fiatalok 14,4%-a nem nézte a felmérés hetében a televíziót. De amíg a szakképzett munkásfiatalok közül csak minden tizenhatodik, addig a földművesek közül minden hatodik ebbe a csoportba tartozik. Tehát esetünkben, akárcsak másik felmérések alkalmával is, bebizonyosodott, hogy a földművesek még nincsenek annyira ellátva tv-készülékkel, mint a többi társadalmi csoport. De ha majd a földművesek szobáiba is bekerül a tv, akkor elmosódik köztük és a többi társadalmi csoport közötti különbség.

A kikérdezett fiatalok négy tv-állomás műsorát fogták: a belgrádit, a budapestit, a zágrábit és az újvidékit. Legtöbbet a Belgrádi Televízió első programját kapcsolták be, a műsorok közül pedig az esti híradót és a sportközvetítéseket nézték leggyakrabban („bokszt és futballt néztem” — írta az egyik). A fiatalok nagy része érdeklődéssel kísérte a folytatásos műsorokat is. Nemesmiliticsen például még a horvátok egy része is megnézte az Abigél című ifjúsági műsort, amelyet a pesti tv közvetített. Az erdevikiek pedig a Dimitrije Tucovićról szóló adássorozatot kísérték. Az időmérleg adatai között a megnézett adások minőségére vonatkozóan többek között a következő bejegyzéseket találtuk: „amerikai film, dráma, detektív film, nedeljom popodne és egyéb vasárnapi műsort néztem”, „szórakoztató műsort”, „az ifjúság napja alkalmából készült műsort”, „a HKSZ VIII. kongresszusát”.

A kérdőívben felkértük a fiatalokat, hogy rangsorolják a feltüntetett tíz műsort kedveltségi sorrendben. Az összesítés alkalmával a következő eredményt kaptuk: 1. filmbemutatók, 2. tévéhíradók, 3. műdalok, 4. sportközvetítések, 5. különféle vetélkedők, 6. ifjúsági műsorok, 7. tudományos ismeretterjesztő műsorok, 8. popzene, 9. belpolitikai műsorok, 10. irodalmi és kulturális adások.

A televízió tehát integrális részévé vált a fiatalok hétköznapjainak, hisz szabadidejük nagy részét ennek szentelik. De tegyük hozzá, a tv-műsor a fiatalok életében csak a szórakozás és az informálás médiuma.

Társas élet

A szabadidő-kihhasználás problémáját a technikai civilizáció hozta magával. A régi vajdasági falvakban nem volt a mai értelemben vett szabad idő, a szórakozás és a pihenés formái is különböztek a maitól. Pihentek, ha a könnyebb munkák végzésére került sor és ha leültek enni. A szórakozás leggyakoribb formája pedig a munka közbeni beszélgetés volt, ezt a célt szolgálták a vasárnapi és az ünnepnapjainak összejövetelek, a szomszédok és a rokonok meglátogatására pedig máskor is szorítottak időt. A televízió e hagyományos szórakozás konkurrensként jelent meg.

A földművesfiataloknál és a háziasszonyok azon csoportjánál, akik legtöbb időt fordítanak termelőmunkára és akiknek egyúttal a legtöbb szabadidejük is van, a társasélet képezi a fő szabadon választott tevékenységet, a többiekénél viszont mindjárt a tévézés után következik. A fiatalok mindhárom vizsgált csoportja nyolc óránál kevesebbet tartózkodik baráti társaságban.

De ez az azonos időmennyiség, a szabadidő különböző hosszúsága végett, a háziasszonyok össz szabad idejének 27,8 a földművesekének 24,2 és a szakképzett munkásokénak 21%-át tölti ki. Melléktevékenységként a társasélet nagyon ritkán fordul elő. Elemzésünk során minden

beszélgetést (a barátokkal, a rokonokkal, a szomszédokkal, a családtagokkal) ebbe a kategóriába soroltunk.

A nők leggyakoribb beszélgetőtársa a szomszédasszony. A férfiak egyszerűen csak „bemennek a faluba”. Ez alatt az értendő, hogy a falu központjában, közel a buszmegállóhoz van egy hely, ahol a társaságok napról napra kialakulnak. Ezekben a hétköznapi összejárásokon kívül vannak még úgynevezett alkalmi találkozások is. Ilyenek például a szerb és román fiatalok esetében a „slavá”-k, a szlovákoknál a néptáncscsoport összejövetelei. A magyarok és horvátok a többiekénél gyakrabban említették a rokoni-szülői látogatásokat. A magyar fiatalok esetében fordult csak elő, hogy autóval el-eljártak a környező ismertebb kávéházakba.

Az ilyen összejövetelek beszédtemái közül néhány: „a sportról beszélgetünk”, „a mezőgazdasági munkákról, a lányokról, a futballról”, „a politikáról”, „mindenről, ami az embert körülveszi”, „arról beszélgetünk, hogy mit főzünk”, „a főzésről és a kézimunkáról”, „a szomszédasszony ura berugott és elesett, arról beszélgettünk, hogy megütötte magát”, „beszélgettünk és tanácsokat adtunk egymásnak”, „erről a kérdőívről beszélgettünk”, „a barátokkal általában mindig ugyanarról beszélünk”.

A feltüntetett beszédtemák eltérnek nemek és társadalmi csoportok szerint, noha bizonyos hasonlóság is felfedezhető közöttük. A földművesfiatalok a következő besorolást kapták: futball; a maguk, vagy a beszélgető partner tervei; munka; az előző esti tévéprogram; a moziban látott film. A szakmunkás fiatalok első három beszédtemája megegyezik az előző csoportéival, míg a negyedik helyre a hazai társadalmi-politikai események, az ötödikre pedig az előző est tévéprogramjának megvitatása került. Ami náluk az ötödik helyen áll, az a háziasszonyoknál az elsőre került. A második helyre azonos beszédtema jutott mind a három csoportnál (egyéni tervek). A nőknél a következő vitatéma — az előző két csoportnál nem szerepelt (a „saját, vagy a beszélgető partner lelki gondjai, illetve problémái”). Ezt követik a munkáról, majd a pénzről folytatott megbeszélések.

Pihenés

A pihenés mindhárom csoportnál a harmadik helyre került a szabadidő eltöltésének rangsorában. A kikérdezettek 10%-a, vagyis 25 fiatal (10 földműves, 9 szakképzett munkás és 5 háziasszony) nem pihent a kikérdezés hetében.

Legtöbb időt a szakképzett munkások, legkevesebbet pedig a háziasszonyok tüntettek fel a pihenés rovatában. Jellemző mind a három csoportra, hogy akiknek több szabad idejük van, azok általában több időt szentelnek pihenésre is. Leginkább a kevés szabadidővel rendelkező

földművesfiatalok azok, akiknek nem futja külön pihenésre. A kikérdezett fiataloknak átlagosan heti négy óra jut napközi pihenőre. A kérdőívben a pihenéshez való hozzáállást is vizsgálat alá vettük. A földművesfiataloknak 47,5%-a azt mondta, hogy több órás nehéz mezei munka közben nem szokott pihenni. A háziasszonyok hasonló százaléka (46,7) nem pihen nehéz munka közben. Azok, akik így vélekedtek, a kikérdezett héten valóban kevesebbet is pihentek, mint azok, akik azt mondták, hogy szoktak pihenni. Az előbbiekből kevés továbbá az olyan, aki az átlagosnál többet pihen.

A szakképzett munkások 51,25%-a elégedett a munkaidő alatti szünet pihenési feltételeivel. 33,75%-uk azon a véleményen van, hogy a feltételek tűrhetőek, de azért javítani kellene rajtuk, 15%-uk szerint ezek a feltételek egészen rosszak.

A pihenés a testkultúra szerves része. Sajnos, kikérdezettjeink a földművesek és a háziasszonyok — még nagyon maradiak ilyen szempontból és csak a passzív pihenést ismerik. Felhoztunk három passzív pihenési formát (pihenünk éjjel, ha lefekszünk, ha eszünk, napközben ha lefekszünk), és ugyanott lehetővé tettük számukra, hogy kifejezzék óhajukat egyéb pihenési forma iránt is, de ilyen óhajra nagyon ritkán bukkantunk.

Az intenzív és időben pontosan meghatározott munkaidő pozitívan hat a helyes pihenési forma kialakítására. Ez korántsem jelenti azt, hogy a kikérdezett szakképzett munkások pihenésének tartalmával teljesen elégedettek lehetünk. Figyelemre méltó viszont, hogy 42,5 százalékuk szerint a pihenési időt a reggelizésen kívül rekreációra kell használni. A második helyre a passzív pihenés hívei kerültek (25%-kal), akik „a pihenési időt csak a reggelizésre” kívánják fordítani. A fiatal szakképzett munkások 17,5% azon a véleményen van, hogy a pihenési időt gépjávitásra és egyéb munkaelőkészületekre kell kihasználni, (13,7%-uk pedig szívesen olvasna, zenét hallgatna, esetleg kártyázna).

A kutatás többi eredményeit is felhasználva leszögezhetjük, hogy a fiatalok elégedetlenebbek a pihenés feltételeivel, mint a munkafeltételekkel.

Ez a generáció ésszerűbben tud dolgozni, mint pihenni, szervezett segítség e téren számukra még nem érkezik.

Kocsma, kávéház

Ennek a szabadidő-tevékenységnek az előfordulása szempontjából nagy különbségek észlelhetők a megkérdezett női és férfi alanyok között. A nőknél ez a 12., a férfiaknál pedig a negyedik helyen álló szabadidő-tevékenység. Ez utóbbiak közül különösen a földművesfiatalok szeretnek kocsmázni, de a nemesmiliticsiek is kitettek magukért, itt négy férfi közül három a vizsgált héten legalább egyszer megfordult a kocsmában.

Művelődési és szórakoztató intézmények hiányában a kocsmá fontos szerepet tölt be a falu, de különösen a falusi fiatalok életében. Gyakran a találkozások, összejövetelek helye, ahol az ital és a beszélgetés mellett helyet kap a zene, a tánc és a társasjáték, afféle klubélet folyik itt.

Íme néhány bejegyzés ezzel kapcsolatban: „a barátommal a szörp és a kávé mellett a zenéről és a sportról beszélgettünk”, „a barátokkal a bezdáni csárdában voltunk”, „a Vojvodina Szállodában voltunk, Kovinban”, „hallgattam a zenét és megittam a sörömet”.

Rádióhallgatás

A falusi fiatalok fő tevékenységként átlagosan heti másfél, melléktevékenységként pedig öt óra hosszát hallgatják a rádiót. Ha ezt összeadjuk, akkor ez a szabadidő-tevékenység az ötödikről a harmadik helyre kerül.

Melléktevékenységként a rádiózás különösen a háziasszonyoknál kedvelt időtöltés (a földműveseknél négyszer, a szakképzett munkásoknál kétszer több ilyen időt számoltunk össze náluk). Különben sok fiatal (minden hatodik) egyáltalán nem hallgatta egy egész héten át a rádiót (28 háziasszony, 22 földműves, és 18 szakképzett munkásfiatal sorolható ide).

A rádióműsorok ranglistája a következőképpen néz ki:

1. táblázat

műsorok	A rádióműsorok rangsorolása					
	fiatalok			falvak		
	föld- műves	szakkép- zett m.	háziass- zony	Delibát	Erdevik	Nemes- militics
1. műdal	1	1	1	1	1	2
2. vidám műsor	2	3	2	2	3	3
3. híradás	3	4	3	4	4	1
4. sportműsor	4	2	5	3	2	6
5. ifjúsági műsor	5	5	4	5	5	4
6. pop-zene	6	6	6	7	6	5
7. tudományos, ismeretterjesztő	7	8	7	6	8	7
8. kül- és belpolitikai műsor	8	7	10	8	7	9
9. irodalmi és kulturális m.	9	9	8	9	9	8
10. komoly zene	10	10	9	10	10	10

A táblázatból először is az tűnik ki, hogy ezek a fiatalok nagyon egységesen elfogadják a műdalt és elutasítják a komoly zenét. Csak Nemesmiliticsen előzi meg a híradás a műdalt. Már ez a kis változás is pozitívan hatott a színvonalasabb műsor (az irodalmi és kulturális, az

iffúsági műsor) hallgatottságára. A műdalokat különösen azok kedvelik, akik hosszú rádióhallgatással tűnnek ki. A feljegyzettek alapján a következő következtetés vonható le:

1) Legtöbbet azokat a rádióállomásokat hallgatják, amelyek földrajzilag legközelebb esnek hozzájuk.

2) Kivétel a Šabaci Rádió, amely népszerűségével valamennyi jugoszláv rádióállomáson tútesz.

3) A műdalokon kívül más műsort nemigen hallgatnak.

Illusztrációként íme néhány bejegyzés: „Radio Niš, Radio Kovin, Radio Šabac szórakoztató és népzene”, „a Belgrádi Rádiót hallgattam, nézenét”, „Novi Sad, Lomica, Šabac”, „Šabac, Kívánságok és üzenetek”, „Stúdió B, Radio Šid, kívánságok”, „Revija želja”, „Selo veselo”, „Radio Beograd, Radio Subotica, Radio Šabac, népi és szórakoztató zene”, „Šabac, interjú a győztes bokszolóval”, „Novi Sad-i Radio, Gyöngykaláris, Šabac, népzene”, „szórakoztató és szlovák dalok”, „Kosuth-rádió”, „Zagreb II., Radio Jadran, Zombor”, „Zombor, reklámok”.

Az öt fenti leírt tevékenység nagymértékben meghatározza a szabadidő-struktúrát. Ők képezik a falusi fiatalok össz szabadidejének 69,2—82,3%-át. A több szabadidővel rendelkezők abszolút értékben, a kevesebb szabadidővel rendelkezők pedig relatív értékben az átlagosnál több időt fordítanak ezekre a tevékenységekre.

Egy átlagos falusi fiatal heti szabadideje a következőképpen alakul: 8,5 óra tv-nézés (plusz egy órát melléktevékenységként) általában a filmeket és a tv híradásokat nézi; nyolc óra hosszát tölt társaságban, a mindennapi dolgokról beszélgetve. A férfiak hetenként átlagosan három órát töltenek a kocsmákban, a nők pedig kilenc órán át hallgatják a műdalokat.

A többi fennmaradt szabadidő-tevékenység közül még hármat emelünk ki: az újságolvasást, az olvasást és a mozit.

Újságolvasás

Köztudomású, hogy a fiatalok, de különösen azok, akik még nem alapítottak családot, keveset olvassák az újságot. Hetente átlagosan egy óra 15 percig olvassák a sajtót, ehhez még 15 perc járul melléktevékenységként. A szakképzett munkások leghosszabban és legtöbben olvassák az újságot. A kikérdezés hetében a szakképzett munkások 32,5, a háziasszonyok 51,1 és a földművesek 55 százalékának a kezében nem volt újság.

A kérdőívben már megszépített adatokkal szolgáltak, ugyanis 30%-uk mondta, hogy nem olvas napilapot és 20%-uk vallotta ugyanezt a hetilapokról. A leggyakrabban a következő újságokra mondták rá, hogy olvasták (a zárójelben az említés száma): Večernje novosti (92), TV Novosti (63), Magyar Szó (44), Politika (39), 7 Nap (34), Poljoprivrednik (31), Radio-tv revija (30), Sport (27), Praktična žena (20).

A különböző napi- és hetilapok említését illetően nemcsak a más szakmabeliek, hanem a nemek és nemzetiségek között észlelhető nagy különbség, hanem az is kitűnik, hogy falvanként más-más újságot kedvelnek. Erdéven a TV Novostit és a Praktična ženát szeretik jobban, a delibláci fiatalok pedig az átlagosnál jobban kedvelik a Politikát.

Olvasás

Nagyon kevés idő volt feltüntetve ebben a kockában, mind kevesebb az olyan fiatal, aki olvasásra értékes könyvet választ. Habár a kutatás alkalmával tisztában voltunk azzal, hogy a fiataloknak három olyan csoportját vettük a mintába, akik nem az absztrakt, verbális tudás, hanem a gyakorlati munka iránt érdeklődnek, mégis leszögezhetjük, hogy ezekben a fiatalokban nem él az a szokás, hogy a tömegtájékoztató eszközök és olvasás révén bővítsék tudásukat. Feltevődik a kérdés, hogyha már nincs ilyen szokásuk, van-e bár ilyen igényük, szükségletük?

Ezzel kapcsolatban közöljük az olvasáshoz való szubjektív hozzáállásukat:

2. táblázat

(‰-ban)

	Az olvasáshoz való viszonyulás					
	irodalom			olvasottság		
	olvas	szükséges olvasni, de		soha nem olvas, mert		
nincs rá ideje		nem érdekli	számára érthetetlen	szükségtelen	nem választott	
marxista politikai	12,4	47,6	24,8	9,2	3,2	2,8
tudományos-műszaki	20,4	32,8	25,6	16,0	2,4	2,8
szépirodalom	24,4	39,2	28,8	1,6	2,8	3,2
ponyvairodalom	40,0	18,4	16,4	3,2	17,2	2,8
művészet	14,8	23,6	38,4	14,8	5,6	2,8
családalapítás, gyermeknevelés	28,4	29,6	30,4	5,2	3,6	2,8
növénytermesztés, állattenyésztés	36,4	26,8	22,8	4,0	6,4	3,6
átlag (ponyvairod. nélkül)	22,8	33,2	28,5	8,5	4,0	3,0

A táblázatból kitűnik, hogy amennyiben a ponyvairodalomhoz való hozzáállást figyelmen kívül hagyjuk, akkor a fiatalok legnagyobb része (33,2%) végeredményben pozitívan viszonyul az olvasáshoz. „Szükséges olvasni, csak nekem nincs rá időm” — vallják. Valószínűleg fontosabbnak tartják a pénzszerzést vagy egyéb szabadidő-tevékenységet (tévénézést, rádiózást).

Kedvezőtlen jelenségként könyvelhető el az, hogy az olvasás tekintetében az első helyen van a ponyva, az utolsón pedig a marxista irodalom. Feltűnő továbbá, hogy a családalapítással és a gyermekneveléssel kapcsolatos könyvekről a fiatalok legnagyobb része (30,4%) kerekperek kijelentette: nem érdekli. Adataink vannak még arról is, hogy mikor olvastak könyvet utoljára. Ezek szerint 14,4%-uk az utolsó hónap folyamán, 13,2%-uk fél év és az utolsó hónap közötti időszakban olvasott. Az iskola befejezése és az elmúlt fél évet megelőző időre esik 13,6%-uk olvasási dátuma. 58,5% pedig azt írta, hogy utoljára még iskolás korában olvasott, illetve soha nem olvasott, vagy nem emlékszik az időpontra.

Leszögezhetjük, hogy az olvasás mint művelődési forma tekintetében a szokások és a szükségletek megegyeznek. Magasabb szükségletek megjelenéséhez előbb az kell, hogy megváltozzon a fiatalok érdeklődése.

Mozi

Falvanként nagy eltérések mutatkoznak a mozilátogatást illetően. A kikérdezett falvak közül az egyik véglet Deliblát, ahol nagy divat a mozibajárás (akárcsak a többi bánáti faluban), a másik véglet Nemesmilitics, ahol a látogatottság annyira megcsappant, hogy az illetékesek már pár évvel ezelőtt bezárták a mozi kapuit.

A fiatalok közül főleg a földművesek kedvelik a mozibajárást. Kedvenc filmjeik közé tartoznak a bűnügyi, a szerelmes és a vadnyugati filmek, a sereghajtók pedig a politikai, a művészi és a dokumentumfilmek. Ki kell emelni, hogy akik sűrűbben járnak moziba, azok közül többen említettek művészi alkotásokat is, bár ez nem jelenti azt, hogy ők kevésbé szeretik a vadnyugati, a bűnügyi és a szerelmi témájú filmeket. A moziba ritkán járók viszont csak könnyű műfajokat néznek.

A szabadidő-eltöltés egyéb kérdései

A szabadidő nem egyenletesen oszlik meg a hét valamennyi napján. Vasárnap és szabad szombaton a termelőmunka az össz idő 23%-ról, 13%-ra csökken, a szabad idő pedig 19%-ról 30%-ra emelkedik. Ez órákban kifejezve több mint napi két óra. Sok szabad idővel (36%) a szakképzett munkások tűnnek ki, őket a földművesek (28%), majd a háziasszonyok (27%) követik.

Az évi szabadság a szabad idő növekedésének másik fő forrása.

A fiatalok 53,2%-a kijelentette, hogy nincs évi pihenője, 28,8%-uk a szabadság ideje alatt utazik, 13,2%-uk az évi pihenő alatt pénzt keres vagy házimunkát végez, 4%-uk más formában tölti évi pihenőjét.

Amíg azonban a szakképzett munkásfiatalok 57,7%-a fordítja évi

szabadságát pihenésre, addig ez a háziasszonyok 21,1 és a földművesek 8,8%-ának adatik meg. A földműveseknek 80, a háziasszonyoknak 75 százaléka jelentette ki, hogy nincs évi pihenője. Az anyagi helyzet pozitívan befolyásolja az évi szabadság pihenésre való fordítását.

Az alábbiakban közöljük még, hogy a fiatalok három csoportja milyen szabadidő-formát választana legszívesebben:

földművesek	szakképzett munkás	háziasszonyok
1. gép- és autójavítás	sportközvetítés nézése	kertészkedés
2. társasélet	társasélet	tv-film nézése
3. sportközvetítés nézése	gép- és autójavítás	társasélet
4. kocsmázás, vendéglő	tv-film nézése	műdalhallgatás
5. alvás	alvás	alvás

Kiemeljük, hogy míg a földművesek minél többet dolgoznak, annál jobban igénylik az alvást, addig a szakképzett munkásoknál fordított a helyzet: minél kevesebbet dolgoznak, annál többet aludnának. Tehát ugyanez a jelenség egyeseknél fizikai szükséglettel, másoknál lustasággal magyarázható. Továbbá a szakképzett munkások minél több szabad idővel rendelkeznek, annál szívesebben javítgatják az autót, a gépeket. A munka ebben az esetben nem fizikai kényszer, hanem kedvtelés.

Az iskolai végzettség szintén jelentősen befolyásolja a szabadidő eltöltésének formáit. A hiányos általános iskolát végzettek az átlagosnál jobban kedvelik a rádiót, a műdalt és a tv filmbemutatóit. A nyolc osztállyal rendelkező fiataloknak az átlagosnál kedveltebb időtöltése a társasélet és a tv-film. A szakmunkásképzőt végzett fiatalok a társaséletet és a sportmérkőzést részesítik előnyben.

Figyelembe véve a fiataloknak a hét végével és általában a szabadidővel kapcsolatos elvárásait azt láthatjuk, hogy az adott lehetőségek keretein belül mozognak. A falusi fiatalok három legnépesebb csoportjánál feltárt szokások annyira megrögződtek, hogy valószínűleg még sokáig fennmaradnak.

Rezime

Slobodno vreme vojvođanskih mladih

U okviru istraživačkog projekta „Praksa i politika obrazovanja u SAPV” u Centru Pokrajinskog Komiteta Saveza komunista Vojvodine za političke studije i marksističko obrazovanje, nedeljno — vremensko istraživanje, putem upitnika i vremenskog merenja o privrednom položaju, društvenoj ulozi, načinu života, ideologiji i nivou obrazovanja mladih. Autor obuhvata u ovom članku, deo koji se bavi sa slobodnim vremenom.

Ispitivanje je vršeno u okviru najmasovnijeg društvenog sloja, seoskog stanovništva — zemljoradnika, kvalifikovanih radnika i domaćica u tri sela: Deliblat, Erdevik i Svetozar Miletić.

Iz podataka vremenskog merenja ustanovljeno je, da mladi koriste samo 19% svog ukupnog vremena za aktivnosti slobodnog vremena. To vreme je kod kvalifikovanih radnika 22, kod zemljoradnika 20, a kod domaćica 17%. Nedeljom i slobodnom subotom, ovo vreme je mnogo veće nego u ostalim danima u nedelji.

U okviru ukupnog vremena to je 30%, odnosno dnevno više nego 2 sata. Za vreme vikenda najviše se koriste slobodnim vremenom kvalifikovani radnici (36%) za njima dolaze zemljoradnici (28%) pa domaćice (27%).

Godišnji odmori obiluju isto tako sa većim fondom slobodnog vremena, ali za putovanje u interesu odmora koriste to vreme samo kvalifikovani radnici, no među njima nemaju svi uslove za to.

Autor podvlači, da je najizrazitije korišćenje slobodnog vremena seoske omladine gledanje televizijskog programa. Naročito kvalifikovanim radnicima, ali i domaćicama, je to najmilije korišćenje vremena. Mladi zemljoradnici, i one domaćice koje imaju više vremena daju prednost društvenom životu.

Autor podvlači i činjenicu, da čitanje novina i čitanje uopšte, ne spada među radosti omladine. Naročito se može smatrati negativnom pojavom, da i oni koji se late knjige, najčešće čitaju šund literaturu.

58,5% upitanih, prema svom priznanju, čitao je zadnji put u školskom dobu, nije uopšte čitao, ili se ne seća vremena.

Autor prikazuje nedeljno slobodno vreme prosečne seoske omladine. Po tome ova gleda 8,5 sati televiziju plus 1 sat kao sporednu aktivnost, najčešće gleda filmove i vesti, 8 sati provede u društvu, u kome se govori o svakodnevnim stvarima. Oko 4 sata se odmara, i to pre svega se radi o pasivnom odmoru. Ako je muško, provede 3 sata u krčmi, ako je žensko tokom devet sati sluša narodne pesme.

Kurzfassung

Die Freizeitgestaltung der Jugendlichen in der Vojvodina

Im Rahmen des Forschungsprojektes: Praxis und Politik der Erziehung in Vojvodina, im Zentrum für politische Studien und marxistische Erziehung des Komitees des Kommunistischen Vereins des Autonomen Gebietes Vojvodina, ist eine wöchentliche — zeitlich bedingte Untersuchung über die Lage: die gesellschaftliche Rolle; die Lebensweise; die Ideologie und das Erziehungsniveau der Jugend ausgeführt worden. Der Verfasser befasst sich in diesem Artikel mit dem Teile der Untersuchung, der die Freizeitgestaltung untersucht.

Die Untersuchung wurde in der dichtesten Gesellschaftsschicht, der Feldarbeiter, der qualifizierten Arbeiter und der Haushälterinnen in drei Dörfern durchgeführt: in Deliblat, Erdevik und Svetozar Miletić.

Aus den Daten der zeitlichen Messungen, kann man feststellen dass die Jugendlichen etwa 19% ihrer täglichen Zeit als Freizeit benützen. Diese Zeit ist bei den qualifizierten Arbeitern 22%, bei den Feldarbeitern 20% und bei den Haushälterinnen 17%. Am Sonntag und an den freien Samstagen ist diese Zeit viel grösser als an den anderen Tagen der Woche.

Im Rahmen der ganzen Zeit in der Woche ist das 30% d. h. täglich mehr als zwei Stunden. Während der Wochenende verbringen die meiste Zeit die qualifizierten Arbeiter für Freizeitsaktivitäten, (36%), nach diesen kommen die Feldarbeiter (28%) und zuletzt die Haushälterinnen (27%).

Die Jahresferien haben viel mehr Freizeit, aber zur Reise können diese nur die qualifizierten Arbeiter gebrauchen und auch zwischen ihnen nicht alle.

Der Verfasser unterstreicht, dass die höchste Auswertung der Freizeit der Dorfjugendlichen zum Schauen der Televisionsprogramme benützt wird, das ist der liebste Freizeitsverbrauch besonders der qualifizierten Arbeiter, aber auch der Haushälterinnen. Die jungen Feldarbeiter und die Haushälterinnen die mehr Zeit haben, bevorzugen gesellschaftliche Zusammenkünfte.

Der Verfasser unterstreicht auch die Tatsache dass Zeitungslesen und das Lesen überhaupt, nicht geliebter Zeitverbrauch der Dorfjugend ist. Es ist besonders negativ zu betrachten dass die, die doch Bücher in die Hand nehmen, meistens Schundliteratur lesen. 58,5% der Befragten haben laut eigenen Beständnis zuletzt, während ihrer Schulzeit gelesen; haben nie gelesen, oder sie erinnern sich auf die Zeit, in der sie gelesen haben, nicht.

Der Verfasser zeigt uns die wöchentliche Freizeit der Jugend. Laut dem, schaut sie 8,5 Stunden Television (plus eine Stunde als Nebenbeschäftigung), zumeist Filme und Nachrichten. Etwa 4 Stunden ruht sie sich aus und dabei handelt es sich um passive Ruhe. Die Männlichen verbringen etwa 3 Stunden im Wirtshaus, die Weiblichen hören etwa 9 Stunden Volkslieder.